

DOĞAL KAYNAKLARIN KULLANIMI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ AÇISINDAN SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU VE SWOT ANALİZİ: TÜRKİYE TR22 BÖLGESİ ÖRNEĞİ*

Sibel TAN

Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Ziraat Fakültesi
sibeltan@comu.edu.tr

İsmail SEKİ

Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ismailseki@gmail.com

Mehmet AKBULUT

Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Deniz Bilimleri ve Teknoloji Fakültesi
mehakbulut@comu.edu.tr

ÖZ

Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi'ne kıyısı bulunan Balıkesir ve Çanakkale İlleri, su ürünleri üretimi açısından özel bir konumda yer almakta ve önemli bir üretim potansiyeline sahiptir. Bu çalışmada TR22 bölgesi olarak adlandırılan Balıkesir ve Çanakkale İllerinde su ürünleri üretim potansiyeli, sektörün sosyo-ekonomik yapısı, su ürünleri sanayinde pazarlama, örgütlenme ve dış ticaret durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bölgede sektör temsilcileri ile yapılan görüşmeler neticesinde sektörün mevcut durumu ortaya konulmuş ve SWOT analizi yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda doğal kaynakların kullanımı ve sürdürülebilirliği açısından kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler belirlenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda bölgede su ürünleri sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 80 yıllık bir geçmişe sahip olduğu, sektörde çalışanların eğitim seviyesinin tarım sektörünün diğer alt sektörlerinde çalışanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

* Bu çalışmada "Güney Marmara Kalkınma Ajansı" 2011 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Kapsamında Desteklenen "Çanakkale ve Balıkesir İlleri için Su Ürünleri Endüstrisine Dayalı Ekonomik Gelişme Modeli" Projesinden elde edilen verilerden faydalanılmıştır.

İşletmelerin büyük kısmının pazarlama sorunu olmadığı ve ihracat yaptığı belirlenmiştir. Bu işletmelerde kredi ve teşviklerden yararlanma oranı ve hibe projesi desteklerinden faydalanma oranının yüksek olmadığı da çalışmadan elde edilen bir sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Su Ürünleri Endüstrisi, SWOT Analizi, TR22 Bölgesi, Türkiye.

CURRENT SITUATION AND SWOT ANALYSIS OF FISHERIES INDUSTRIES IN THE CONTEXT OF USING NATURAL RESOURCES AND SUSTAINABILITY: TR22 REGION PATTERN

ABSTRACT

Balıkesir and Çanakkale provinces have a special situation and also have an important production potential for fisheries industries. The aim of the study is to investigate the production potential, socio-economic structure and also marketing, organizing and foreign trade circumstances of fisheries industry in TR22 region of Turkey. The methodology of the study is SWOT analysis based on the interviews with the representatives of the sector. As a result of assessments, short run, midterm and long run strategies of using and sustainability of natural resources are determined. The first result of the study is that the firms in the sector are lasted 80 years. Secondly, education levels of the employees are higher than the other employees of sub-agriculture sectors. Thirdly, most of the firms do not have marketing problems and also they export their products. The final result of the study is that, most of the firms in industry do not benefit from the credit opportunity, subsidies and project supports.

Keywords: Fisheries Industry, SWOT Analysis, TR22 Region, Turkey.

GİRİŞ

Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada konumunda olan Türkiye'nin 8.333 km'lik kıyı şeridi ve 177.714 km uzunluğunda nehirleri bulunmaktadır. Ayrıca her geçen yıl artan 342.372 hektarlık baraj gölleri mevcuttur. Deniz ve iç su kaynaklarımızın toplam yüzey alanı 25 milyon hektar olup bu rakam 23 milyon hektar olan işlenebilir tarım arazisinin üzerinde bir rakamdır (Anonim, 2012). Bu durum bir taraftan Türkiye'nin su ürünleri açısından sahip olduğu güçlü potansiyeli ortaya koyarken, diğer taraftan sahip olunan bu kaynakları etkin ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasının önemini ifade etmektedir.

Ayrıca su ürünleri sektörü, gıda ve imalat sanayi, sağlık, çevre, turizm ve ulaştırma sektörleri ile doğrudan ve dolaylı ilişkisi nedeniyle ayrı bir ekonomik anlam taşımaktadır (Civaner, 2005).

Günümüzün değişen ekonomik ve çevresel şartları dikkate alındığında su ürünleri sektörü gıda güvenliği, beslenme problemlerinin çözümü ve dengeli beslenmedeki yeri açısından önemli bir sektördür. Diğer taraftan su ürünleri sektörü çevreye en az etki ve topluma maksimum fayda sağlaması açısından da ekonomik değere sahiptir.

Tarım sektörünün alt sektörleri içerisinde yer alan su ürünleri sektörü önemli bir gelir ve istihdam kaynağıdır. Su ürünleri sektörü üretim kapasitesi ve istihdam seviyesi bakımından özellikle son otuz yılda yakaladığı hızlı artış trendi ile dikkati çekmektedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre sektör 1980 yılından itibaren yıllık ortalama %3,6 oranında bir büyüme göstermiştir (FAO, 2010). Ayrıca sektörde yaklaşık 50 bin kişinin istihdam edilmesi de konunun önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Su ürünleri sektörü mevcut doğal kaynak potansiyelinin kullanımı ve sürdürülebilirlik açısından son derece önemli bir sektör konumundadır. Sürdürülebilirlik kavramı; belli bir denge içerisinde doğal kaynakların rasyonel kullanımı, bugün kendi ihtiyaçlarımızı karşılamak ve bu kaynakları gelecek nesillere güvenli bir şekilde aktarabilmektir. Bu kavram ekonomik, çevresel, kurumsal ve politik sürdürülebilirlik gibi birçok alan ve amacı kapsayan bir kavramdır (Tietenberg and Lewis, 2010). Dolayısıyla sürdürülebilirlikte temel amaç doğal kaynakların uygun miktar ve kalitede kalmak kaydıyla gelecek nesillere devredilmesidir. Konunun önemine ilk defa 1992 yılında yapılan Rio Deklarasyonu ile dikkat çekilmiştir. Bu sözleşme ile çevre ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği konusunda gelecekte uygulanması gereken politikaların önemi vurgulanmıştır (Callan and Thomas, 2007). Rio Birleşmiş Milletler Çevre Kalkınma Konferansı 3-14 Haziran 1992 toplanmış ve Rio deklarasyonu yayınlanmıştır. Bu deklarasyonda çevre korunma ve sürdürülebilirlik kalkınmanın önemli bir parçası olarak ele alınmış, barış, kalkınma ve çevre koruma birbirlerine bağıdırlar ve bölünemezler görüşüne vurgu yapılmıştır (Olhan, 2011).

Dolayısıyla yaşadığımız yüzyılda sürdürülebilirlik kavramı; insan etkilerinin doğal çevre ve doğal kaynak kullanımı üzerindeki etkilerini değerlendiren, ulusal organizasyonların çalışma alanını oluşturan bir slogan halini almıştır (Wallace and OATES, 2006).

Su ürünlerinin ülkemiz açısından başlıca önemi Avrupa Birliği uyum süreci ile ilgilidir. AB Ortak Balıkçılık Politikası, birliğin ortak politikalarından biridir ve kuralları tüm AB üyesi ülkeler tarafından

uygulanmasını gerektirmektedir. Bu kapsamda 2371/2002 sayılı tüzük “Ortak Balıkçılık Politikası Altındaki Balıkçılık Kaynaklarının Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Hakkındaki Konsey Tüzüğüdür” (Tiryakioğlu ve Dellal, 2012).

Türkiye’de toplam 703.544 ton olan su ürünleri üretim potansiyelinin %62’si avlanan deniz balıkları, %6’sı avlanan diğer deniz ürünleri, %5’i avlanan tatlı su ürünleri, %27’si ise kültür balığı üretiminden oluşmaktadır. Yıllar itibariyle üretim potansiyelindeki değişim incelendiğinde 2002-2011 yılları arasında tatlı su ürünleri avlanma potansiyelinin %26, deniz balıklarının avlanma potansiyelinin ise %12 oranında azaldığı görülmektedir. Diğer taraftan diğer deniz ürünlerinin avlanma potansiyelinde %55, kültür balıkları üretiminde ise %209 oranında bir artış meydana gelmiştir. Türkiye’de bu yıllar arasında toplam su ürünleri üretim potansiyeli %11 civarında artış olduğu görülmektedir. Avlanan deniz balıkları ve avlanan tatlı su ürünlerindeki azalmalar sektörde sürdürülebilirlik açısından uygulaması gereken politikaların önemini açıkça göstermektedir.

Konuya bölgesel olarak bakacak olursak; Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi’ne kıyısı bulunan Balıkesir ve Çanakkale illeri, aynı zamanda göçmen balıkların göç yolları üzerinde ve avcılıkla deniz üretim bölgelerine yakın özel bir konumda yer almaktadır ve su ürünleri üretimi bakımından önemli bir potansiyele sahiptirler.

Tablo 1. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Su Ürünleri Üretim Potansiyeli (Ton)

Ürün Türü (Ton)	2002	2005	2008	2011	% Değişim
Avlanan Deniz Balıkları	493.446	334.248	395.660	432.246	-12
Avlanan Diğer Deniz Ürünleri	29.298	46.133	57.453	45.412	55
Avlanan Tatlı Su Ürünleri	49.938	46.115	41.011	37.096	-26
Kültür Balıkları Üretimi	61.165	118.277	152.186	188.790	209
TOPLAM	633.847	544.773	646.310	703.544	11

Kaynak: (Anonim, 2011a).

Türkiye’deki toplam su ürünleri üretiminin %0,3’ü Balıkesir’den, %1,4’ü Çanakkale’den elde edilmektedir. Yani Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan TR22 bölgesinde üretilen su ürünleri

miktarı Türkiye'deki su ürünleri potansiyelinin oransal olarak %1,8'ini oluşturmaktadır. Ürün bazında değerlendirildiğinde Çanakkale ilinin avlanan diğer deniz ürünlerinde (%3,0), Balıkesir ilinin ise avlanan tatlı su ürünlerinde (%2,6) daha avantajlı olduğu görülmektedir. Balıkesir ve Çanakkale illerinin toplamı yani TR22 bölgesi avlanan diğer deniz ürünleri (%3,4) ve avlanan tatlı su ürünleri (%3,5) açısından daha yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu da bölgede doğal kaynaklar açısından önemli bir potansiyelin olduğunu ve potansiyelin korunmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Balıkesir ve Çanakkale illerinin ekonomik değerleri açısından son derece önemli olan su ürünleri endüstrisinin analiz edilmesi, sorunlarının belirlenmesi ve sektörün daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamak için ekonomik çerçevede çözüm ve stratejilerin sunulması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu çalışmada doğal kaynakların kullanımı ve sürdürülebilirliği açısından Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan TR22 Bölgesinde su ürünleri üretimi ve işleme açısından mevcut durumun tespiti, bölgede su ürünleri sektörünün mevcut durumunun SWOT analizi ile ortaya konulması ve belirlenen durum çerçevesinde kısa, orta ve uzun vadeli stratejilerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Tablo 2. Balıkesir, Çanakkale, TR22 Bölgesi ve Türkiye'de Türlerine Göre 2010 Yılı Su Ürünleri Üretim Miktarları ve Oranları

Ürün Türü (Ton)	Balıkesir	%	Çanakkale	%	TR22	%	Türkiye
Avlanan Deniz Balıkları	1.149	0,3	7.935	1,8	9.084	2,1	432.246
Avlanan Diğer Deniz Ürünleri	194	0,4	1.340	3,0	1.534	3,4	45.412
Avlanan Tatlı Su Ürünleri	976	2,6	319	0,9	1.295	3,5	37.096
Kültür Balıkları Üretimi	79	0,0	517	0,3	596	0,3	188.790
TOPLAM	2.398	0,3	10.111	1,4	12.509	1,8	703.544

Kaynak: (Anonimi 2011b, 2011c).

Çalışmanın ikinci bölümünde çalışmada kullanılan materyal ve yöntemi, üçüncü bölümünde TR22 bölgesinde su ürünleri faaliyeti yapan işletmelerin mevcut durumu ortaya konulmuş, dördüncü bölümde bölgede su ürünleri işleme ve üretim faaliyeti yapan işletmelerin SWOT analizi yapılmış ve son bölümde sektörde sürdürülebilirlik açısından alınması gereken önlemler sıralanmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmada kullanılan materyalin elde edildiği bölge Çanakkale ve Balıkesir illerinden oluşan TR22 bölgesidir. Bölgede su ürünleri faaliyeti yapan 22 işletmenin tamamı ile iletişime geçilerek işletme sahipleri ile yüz yüze görüşme şeklinde 2011 yılında yapılmıştır.

Anketlerden elde edilen veriler değerlendirilerek bu işletmelerin sosyoekonomik yapısı, pazarlama ve örgütlenme durumu, dış ticaret durumu ortaya konulmuştur. Ayrıca sosyal çalışmalarda analiz ve planlama aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılan SWOT analizi yapılmıştır. Su ürünleri faaliyeti yapan firmalarla yapılan görüşmeler sonucunda bu işletmelerin zayıf ve güçlü yanları, işletmeleri bekleyen fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir. SWOT analizi ile mevcut durum ortaya konduktan sonra sektör için kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler tespit edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. İşletmelerin Kuruluşu, Yönetim Şekli ve Yöneticilerin Eğitim Durumu

Her iki ilde toplam 22 işletme ile yapılan anket sonuçlarına göre işletmelerin kuruluş yılları ve faaliyete geçme yılları 1928 ve 2010 yılları arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum su ürünleri sanayinin bölgede yaklaşık 80 yıllık bir geçmişi olduğunu belirtmiştir.

Anket yapılan işletmelerin tamamı işletme sahibi tarafından yönetilmekte olup, bu yöneticilerin yaş ortalaması 41,8' dir. Yöneticilerin eğitim durumu incelendiğinde yöneticilerin %31'inin ilkokul, %13'ünün ortaokul, %37'sinin lise ve %19'ununda üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. İşletme yöneticilerinin %90'ı asıl işinin su ürünleri üreticiliği ve işleyiciliği olduğunu sadece %10'u ise işletmeci, elektronikçi ve emekli gibi farklı meslek sahibi olduklarını ifade etmiştir. Bu bulgular bölgede faaliyet gösteren işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik açısından köklü bir yapı olduğunu göstermektedir.

3.2. Sektörde Örgütlenme Durumu

Ülkemizde su ürünlerinde örgütlenme yapısı incelendiğinde kamu, bilimsel kuruluşlar, su ürünleri kooperatif ve birlikleri, çeşitli örgüt ve gönüllü sivil toplum kuruluşlarından oluştuğunu görmekteyiz. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bu konuda yetkili kurum olup, çeşitli daire başkanlıkları aracılığı ile su ürünlerinin uluslar arası kalite

ve standartlarına uygun bir şekilde işlenmesi, saklanması, pazarlamasını sağlamak ve düzenlemek için gerekli kalite kontrol sistem ve organizasyonlarını kurmak ve uygulamakla görevlidir. İllerde İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinin ilgili birimleri aynı amaçlar doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmektedir (Anonim, 2001).

Su ürünleri kooperatiflerinin kuruluş amacı; her türlü su ürünlerinin yetiştiriciliği avcılığı, işleme, depolama, pazarlama konularında ortaklarına hizmet vermek ve gerektiğinde bu konularla ilgili tesisleri kurmak ve işletmektir. Diğer taraftan su ürünlerinin istenen ve ihtiyaca uygun şekilde hazırlanmasını, muhafaza edilmesini ve nakliyesini sağlamakta kooperatiflerin amaçları arasındadır. Türkiye’de su ürünleri alanında faaliyet gösteren 461 kooperatif bulunmaktadır. Ayrıca Tarımsal Üretici Birlikleri yasası kapsamında dört üretici birliği bulunmaktadır. Bu kapsamda bölgede bulunan tarımsal amaçlı kooperatiflerin %8.3’ü su ürünleri kooperatifidir (Anonim, 2010).

Su ürünlerinde yukarıda sayılı olan kamu kuruluşları ve kooperatifler yanı sıra, Çevre ve Orman Bakanlığı, DSİ, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Denizcilik Müsteşarlığı, Türkiye Sstatistik Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İl Özel İdareleri ve Ziraat Bankaları gibi kurum ve kuruluşlar da sektörü destekleyen kuruluşlar olarak hizmet vermektedirler.

3.3. Su Ürünleri İşleme ve Pazarlama Durumu

Bölgedeki işleme ve değerlendirme tesisleri, hammadde olan su ürünlerini işleyerek taze, soğutulmuş, dondurulmuş, fileto, konserve, tuzlanmış ve füme ürünler olarak tüketime sunmaktadır. Anket sonuçlarına göre bu işlenmiş ürünler için gerekli hammaddelerin elde edildiği iller sırasıyla İzmir (%18), Bursa (%16), İstanbul ve TR22 bölgesi (%14), Tekirdağ (%11), Edirne (%8), Isparta, Sinop, Afyon ve Samsun illeri de bu illeri takip etmektedir.

Bu illerden alınan hammaddeler direk su ürünleri, petro kimya ürünleri, kağıt karton ürünleri, çeşitli kimyevi maddeler, ambalaj malzemesi, tuz, yakıt ve çeşitli enerji maddelerinden oluşmaktadır.

Anket yapılan işletmelerde elde edilen ürünlerin %18’i ara mal, %82’si nihai mal olup, başta Avrupa ülkelerine ihraç edilmektedir. Yurt içinde ise İstanbul ve Ankara gibi büyük illerde, Mersin ve Antalya gibi turistik bölgelerde tüketilmektedir. Bu çıktılarn değerlendirildiği

sektörler genellikle gıda sektörü, kültür balığı yetiştiriciliği sektörü ve yemek fabrikalarıdır.

İşletmelerin hammadde alımında tercih ettiği unsurlar incelendiğinde işletmelerin %39'u hammadde alımında kaliteyi dikkate aldığını, %31'i fiyatı dikkate aldığını, %15'i hammaddenin yeterli düzeyde bulunmasını, yine %15'i ise hammaddenin muhafaza kolaylığını dikkate aldığını ifade etmiştir.

Ayrıca işletmelere pazarlama konusunda sorulan sorular ışığında işletmelerin %70'i pazarlama sorunu olmadığını, pazar araştırması yaptığını ifade ederken bu işletmelerin sadece %30'u profesyonel pazarlama elemanı çalıştırdığını belirtmiştir. Pazarlama sorunu olduğunu ifade eden işletmelerin pazarlamada karşılaştıkları yaygın sorunun ne olduğu sorulduğunda üreticilerin %38'i ürünlerini uygun fiyata satmadığını, %25'i maliyetlerin yüksek olduğunu, %12'si ihracat yapmadığını, %12'si iç pazarda satmadığını, %13'ü ise standartlarının uygun olmadığını belirtmiştir.

Pazarlamada temel kriter olan kalite ve standartlarla ilgili olarak sorulan sorularda ise işletmecilerin %40'ı ISO, %80'i HACCP ve yine %80'i TSE belgesi olduğunu ifade etmiştir.

3.4. Su Ürünleri Sektöründe Dış Ticaret Durumu

Balıkesir ve Çanakkale illerinde 22 su ürünü işletmesi ile yapılan anket sonuçlarına göre anket yapılan işletmelerin %80'inin ihracat yaptığı %20'sinin ise yapmadığı tespit edilmiştir. İhracat yaptığını ifade eden işletmelere hangi ülkelere ihracat yaptığı sorulmuştur. İhracat yapılan ülkelere toplam ihracatın %23'ünü alan Yunanistan başta gelirken, Irak, Çin, İtalya ve Gana gibi ülkeler ihracattan %12 pay almaktadır. Fransa %11, Kanada, Japonya ve İspanya ise toplam ihracatın %6'sını alan ülkelerdir.

Sayılan ülkelere ihracat yapılan ürünler dondurulmuş taze balık, dondurulmuş subye, ahtapot, kurbağa, marina hamsi, tuzlu balık, taze balık, akivades, canlı çift kabuklu yumuşakçalar ve kum midyesi gibi ürünlerdir.

3.5. Kredi Kullanımı ve Teşvikler

Çeşitli avcılık ürünlerinin ithalatının kolaylaştırılması, ÖTV'siz akaryakıt desteği, bazı ürünlerde yetiştiricilik destekleri ve düşük faizli kredi uygulamaları bölgede su ürünleri konusunda yapılan çeşitli desteklerdir. Anket yapılan işletmelerin mevcut kredi ve teşviklerden

faaydalanma durumunu anlamak amacıyla sorular sorulmuştur. Bu sorular ışığında işletmelerden sadece %40'ı kredi ve teşviklerden faydalandığını %60'ise herhangi bir destek ve teşvik almadığını belirtmiştir. Yine proje yapma konusunda destek alıp almadığına yönelik sorulan soruya verilen cevaba göre ise işletmelerin sadece %20'si proje desteği aldığını belirtmiş, %80'i ise herhangi bir proje desteği almadığını ifade etmiştir.

4. SWOT ANALİZİ

4.1. Sektörün Güçlü Yanları

1. Üretim potansiyeline bağlı avantajlar,
2. Bölgenin ürün çeşitliliği açısından zenginliği,
3. Stratejik konum ve pazarlama kanallarına yakın olma,
4. Genç ve dinamik nüfusun varlığı,
5. Kalıntı program ve uygulamalarının yaygınlaşması,
6. Bölgede kalite ve standartların uygun olması,
7. İhracatta pazar çeşitliliği,
8. Balık yetiştiriciliği için uygun potansiyelin varlığı,
9. İşletme yöneticilerinin ve çalışanlarının eğitim ve bilinç seviyesinin diğer imalat sanayi dallarına göre yüksek oluşu,
10. Bölgede eğitim ve araştırma kurumlarının varlığı,
11. Üniversite-Sanayi işbirliği açısından uygun potansiyelin varlığı,
12. Bölgedeki turizm potansiyeline bağlı tüketicinin varlığı.

4.2. Sektörün Zayıf Yanları

1. Yeni üretim tekniklerinin kullanımının yaygınlaşmaması,
2. Çift kabuklu su ürünleri yetiştiriciliğinin çok uygun ortam olmasına rağmen yetersizliği,
3. Dış pazarlarda rekabet gücünün zayıflığı,
4. Organik ve biyoteknolojik balık yetiştiriciliğinin yaygınlaşmaması,
5. Sanayi ve üniversite işbirliğinin zayıflığı,
6. Kapasite kullanım yetersizliği,
7. Yeni yatırımların yapılması veya kapasite gelişimi gibi konularda bürokratik işlemlerin yoğunluğu ve zorluğu,
8. Yönetim ve politika sürecinde karşılaşılan yetki dağınıklığı,

9. Bölgede yer alan firmaların genelde eski olması yeterince modern işletme olmayışı,
10. Kullanılan teknolojinin yetersizliği,
11. Mevcut bilgi birikiminin özel sektör, kamu sektörü ve üniversiteler arasında gerektiğince ve etkin olarak paylaşılabilmesi gibi konular bölgede sektörün zayıf yönleri olarak ortaya çıkmaktadır.

4.3. Fırsatlar

1. AB'nin gelişmekte olan ülkelere ihracat sıralamasında Türkiye'nin ilk sırada yer alması,
2. Devlet tarafından uygulanan çeşitli su ürünleri destekleri,
3. Ulusal ve uluslararası projeler ve bu projeler aracılığı ile aktarılan fonlar,
4. Sağlıklı tüketim arayışları açısından su ürünleri lehine gelişen tüketim eğilimleri,
5. Özellikle işlenmiş deniz ürünlerine yönelik dış talep,
6. Dünyada çevre ve sürdürülebilirlik açısından ortaya çıkan eğilimler ve yasal yaptırımlar konuyla ilgili fırsatlar arasında değerlendirilebilir.

4.4. Tehditler

1. Avrupa Birliği müzakere sürecinden kaynaklanan zorluklar,
2. Enerji maliyetlerinin yükselmesi,
3. Deniz ve iç sulardaki kirlilik,
4. Av yasaklarına uyulmaması,
5. İşletmelerde ekonomik yapı veya sermaye yetersizliğine bağlı karşılaşılan finansal istikrarsızlıklar,
6. Çevresel faktörlere bağlı olarak balık stoklarının azalması,
7. Pazarın daralması ve sipariş alamama,
8. Maliyetlerin yüksekliği,
9. Çevre kirliliği konusunda karşılaşılan sorunlar ve turizm sektörü ile karşı karşıya gelme,
10. Avrupa Birliği karşısında rekabetin zorluğu,
11. Açık alanların denetimsiz oluşu ve hukuksal yaptırımların yetersizliği,
12. İklim değişikliğine bağlı olarak meydana gelen hammadde yetersizlikleri ve bazı türlerin azalması,

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmada TR 22 Bölgesi olarak adlandırdığımız, Çanakkale ve Balıkesir’de hem iç su, hem de deniz balıkları yetiştiriciliğinin oldukça yetersiz olduğu ve su ürünleri kaynaklarından yeterince faydalanılmadığı görülmektedir. Bunun sebebi yetiştiriciliği yaygın olarak yapılan türler için bölgenin optimum su sıcaklığına sahip olmamasıdır. Dolayısıyla bölge şartlarına uygun alternatif türlerin bölgede yaygınlaştırılması sektörün gelişimi için son derece önemlidir.

Su ürünleri işleme sektöründe en yüksek giderlerin enerji ve yakıt gider olduğu düşüncesinden yola çıkarak, bu alanlarda devlet destek ve teşviklerinin artırılması sektöre ivme kazandıracaktır.

Bölgede anket yapılan üreticilerin birçoğu kapasite gelişimine ihtiyaç olmasına rağmen yer sıkıntısı olduğunu ve bürokratik bazı engellerden dolayı genişleyemediklerini ifade etmiştir. Çanakkale ve Balıkesir illerinde su ürünlerine özgü ihtisas Organize Sanayi Bölgeleri veya Serbest Bölge kurulması, sektörün daha hızlı bir şekilde gelişmesini sağlayarak, bölgenin dünyadaki rekabet gücünü ve istihdam kapasitesi artırılabilir.

Balıkesir ve Çanakkale illerinde üniversitelerde kurulmuş olan teknoparklar’ın aktif hale getirilerek su ürünleri sektörünün ihtiyaç duyduğu AR-GE çalışmalarının üniversite bünyesinde yapılması sektörü dünya standartlarına taşıyacak önemli bir husustur.

Sektörden oluşacak gönüllülük esasına dayalı firma temsilcilerinden oluşacak bir Danışma Kurulu kurulması üzerinde görüş bildirilmektedir. Yılda 2-3 defa sektör temsilcileri ve akademisyenler koordinasyon toplantıları yaparak sektörün problemlerine çözüm aramak ve sektörün ihtiyaç duyduğu kaliteli su ürünleri mühendislerinin yetiştirilmesi konusunda sektörden üniversiteye geri bildirim alınması ve teknopark üzerinden firmaların AR-GE teşviklerinden yararlandırılması için ortak politikalar geliştirilebilir.

Gelibolu sardalyesi gibi bölgeye has ürünlerin coğrafik işaretlerle tescillenmesi ve markalaşma süresinde tanıtımının yapılması bölgesel üstünlüğümüzü sağlayacaktır.

Sadece kaçak avcılık ile mücadele değil çevre kirliliğine yol açan dışarıdan müdahalelerin denetlenmelidir. Sektörde çalışan iş gücünün eğitim seviyesinin artırılması gerekmektedir. Biyoteknoloji de meydana gelen gelişmelerden sektörü haberdar edecek ve bu gelişmelere katkı sağlayacak kurumsal yapıların oluşturulması.

Bölgede anket yapılan su ürünleri işleyicileri yukarıda sayılan sorunlara çözüm önerisi olarak; bilinçsiz avcılığın yasaklanmasını (%40), devlet tarafından verilen teşvik ve desteklerin artırılmasını (%18), Düzenli denetimlerin yapılmasını (%12), bürokrasinin azaltılmasını (%12), üretim sürecinde planlamaların yapılmasını (%12) ve deniz kirliliğinin azaltılması (%6) gerekliliğini vurgulamışlardır.

KAYNAKÇA

- Anonim, (2001). Su Ürünleri ve Su Ürünleri Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara.
- Anonim, (2010). Güney Marmara Bölgesi Bölgesel Gelişme Planı 2010-2013 Proje Raporu” Balıkesir, Çanakkale.
- Anonim, (2011a). TÜİK Su Ürünleri İstatistikleri http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1005 (Erişim Tarihi 10.08.2013)
- Anonim, (2011b). Balıkesir İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şubesi Müdürlüğü Verileri.
- Anonim, (2011c). Çanakkale Balıkesir İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şubesi Müdürlüğü Verileri.
- Anonim, (2012). Su Ürünleri Sektör Raporu”, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, Antalya, Isparta, Burdur.
- Callan, S.J., Thomas, J.M.,(2007). Environmental Economics&Management, South Western, Canada.
- Civaner, Ç., (2005). Su Ürünleri, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME), Ankara.
- FAO, (2010). The State of World Fisheries and Aquaculture, FAO, Rome, Italy.
- Olhan, E., Çevreye Yönelik Tarım Politikaları, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Ders Notları, Ankara.
- Tietenberg, T., Lewis, L., (2010). Enviromental Economics & Policy, 6 th edition, Addison Wesley, Boston, USA.
- Tiryakioğlu, Ö. F., Dellal, İ., (2012). AB Ortak Balıkçılık Politikası, Kalkınmada Balıkçılığın Rolü ve Türkiye ile Karşılaştırılması, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi Bildiriler Kitabı, 5-7 Eylül 2012, s:91, Konya.
- Wallance, E., O (Ed.). (2006). The RFF Reader in Environmental and Resource Policy. 2nd edition, RFF Press, Washington DC, USA.